

Indrek Jürjo 60. sünniaastapäev

Inna Jürjo näituse avamisel. Foto: P. Pillak

■ 14. aprillil toimus Tallinna Linnaarhiivis Indrek Jürjo 60. sünniaastapäevale pühendatud näituse avamine ja ettekandekoosolek. Indrek Jürjo (14. aprill 1956 – 8. september 2009) töötas Teaduste Akadeemia Raamatukogu väliskirjanduse osakonnas vanemraamatukoguhoidjana ja seejärel Ajaloo Instituudis vanemlaborandina. Tartu Ülikooli ajalooteaduskonna lõpetas ta kaugõppes 1983. aastal. Alates 1992. aastast oli tema tööalane tegevus seotud arhiividega: ta oli Arhiiviameti nõunik, Riigiarhiivi filiaali osakonnajuhataja, Rahvusarhiivi uurimistö- ja publitseerimisosakonna peaspetsialist ning Riigiarhiivi publitseerimistalituse juhataja.

Indrek Jürjo tuli arhiivitööle keerulisel ajal, kui rasketes majanduslikes oludes tuli taastada iseseisva riigi arhiivisüsteem ja võtta tohutul hulgal üle likvideeritud Nõukogude asutuste dokumentatsiooni, sealhulgas Eesti NSV kompartei, KGB, siseministeeriumi jt. arhiivid. Samas vajas ühiskond ümberkorralduste läbiviimiseks arhiividest retrospektiivset

informatsiooni, eriti sellest, mis puudutas Nõukogude okupatsiooni ajal represseeritute õiguste taastamist ja omandireformi läbiviimist; samuti tuli kirjutada ja rääkida nõukogudeaegsetest tabuteemadest, „valgetest laikudest“ ning „mustadest aukudest“ meie ajalooos. Seni praktiliselt olematud välissidemed tuli sisse seada, mis oli oluline Eesti arhiivide moderniseerimisel ja liitumisel Euroopaga. Indrek Jürjol oli kõiges selles osalemiseks välja kujunenud tulevikuvisioon, teadmised, kogemused ja keelteoskus. Ta kandis edasi traditsiooni, et hea arhivaar ei ole pelgalt bürokraat, vaid on ka silmapaistev ajaloolane.

Juba ülikoolis õppides tundis Indrek Jürjo suurt huvi 18. sajandi teise poole ning 19. sajandi alguse baltisaksa valgustuse ja valgustajate vastu. 1998. aastal omandas ta Tallinna ülikoolis magistrikraadi teemal „Baltisaksa kultuuriloost valgustusajastul“. 2004. aastal ilmus tema monograafia „Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupel 1737–1819“ ning 2005. aastal promoveeriti ta Hamburgi ülikoolis filosoofiadoktoriks

väitekirjaga „August Wilhelm Hupel und die Aufklärung in Livland“. Monograafia Hupelist sai ajalookirjanduse aastapreemia ja ilmus 2006. aastal Saksamaal Böhlau kirjastuse väljaandel ka saksa keeles. 2005. aastal sai Indrek Jürjo Friedrich Puksoo preemia.

Samas puutus ta teoses arhiivitööga kokku 20. sajandi kõige tumedamate teemadega, mis olid seni varjul olnud Nõukogude repressiivorganite suletud arhiivides. Nüüd tuli need arhiivid avada ja süstemaatiliselt läbi uurida. Nii tuligi Indrek Jürjol ennast jagada kahe täiesti erineva ajastu ja valdkonna vahel. Tema 1996. aastal ilmunud uurimus „Pagulus ja Nõukogude Eesti. Vaateid KGB, EKP ja VEKSA arhiividokumentide põhjal“ on saanud suure tähelepanu osaliseks ja seda mitte ainult Eestis. 1997. aastal sai Indrek Jürjo presidendi kultuurirahastu preemia. Tänapäev on sellest raamatus ilmunud juba mitu kordustrükki, esimesed Arvo Pesti kirjastuselt „Umara“ ja 2014. aastal kirjastuselt „Tammerraamat“. Indrek Jürjo kommenteeritult ilmusid Riigiarhiivi väljaandel KGB aruannete publikatsioonid aastatest 1954–1958.¹

Näitusel „Indrek Jürjo (1956–2009) pärand Tallinna Linnaarhiivis“ on välja pandud tema isikuarhiivis (fond 1481) olevad materjalid, mille 2010. aastal andis arhiivile üle abikaasa Inna Jürjo. Fondi korrastas Merle Sutt, kes ka ekspositsiooni tutvustas. Fond võtab enda alla viis riulmeetrit ning koosneb 693 säilikust, kus on dokumente aastatest 1971–2009: uurimistööde ja artiklite käsikirju, märkmeid, teaduskonverentside materjale, isikudokumente, nimekaarte, kirjavahetust kolleegidega, fotosid jne. Indrek Jürjo teaduslik pärand, kus käsitletud arhiiviallikate põhiselt nii valgustusaega kui ka Nõukogude okupatsiooniga, inspireerib ja innustab tema kolleege jätkama uurimistööd samadel teemadel. Indrek Jürjo mälestusüritusel rääkis dr. Ivo Juurvee eriteenistuste ajaloo uurimisest meil ja mujal, andes kõrge hinnangu Indrek Jürjo sellesisulisele uurimistööle. Akadeemik Jaan Undusk oli enda ettekande pealkirjastanud „Seaduste vaim. Õiguslikust pöördest Baltimail 18. ja 19. sajandi vahetusel“ ning analüüsis eestlastest maata maarahva ning baltisakslastest maaomanike õiguslikke suhteid.

Tallinna Linnaarhiivi ja Baltisaksa Kultuuri

Jaan Undusk mälestusüritusel kõnelemas. Foto: P. Pillak

Seltsi Eestis korraldatud Indrek Jürjo 60. sünniaastapäeva üritusele olid kogunenud tema perekonnaliikmed, hulgaliselt kolleegid ja sõbrad. Õhtul asetati Indrek Jürjo hauale Hiiu-Rahu kalmistul lilled ning süüdati küünlad.

Peep Pillak

Peep Pillak

(1957), MA, vanem raamatukoguhoidja, Hoiuraamatukogu, Suur-Sõjamäe 44 A, 11415 Tallinn, peep.pillak@gmail.com

¹ Vt. tema elulugu lähemalt: H. von Wistinghausen, P. Pillak. Baltisaksa Kultuuri Selts Eestis. Dr. Indrek Jürjo mälestuseks. – Tuna 2009, nr. 4, lk. 145–153.